

POLIISIN TOIMIVALTUUDET PUUTTUA KUVAAMISEEN JULKISELLA PAIKALLA – OIKEUDELLISIA NÄKÖKULMIA

Oikeustieteellinen tutkielma

Aleksi Sintonen

3/2019

Tiivistelmä

Tekijä Aleksi Sintonen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Poliisin toimivaltuudet puuttua kuvaamiseen julkisella paikalla – oikeudellisia näkökulmia	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Jenna-Lotta Perkiökangas	Opinnäytetyön muoto Oikeusdogmaattinen tutkimus
<p>Tiivistelmä</p> <p>Nykypäivänä julkinen valokuvaaminen on yleistynyt valtavasti ja myös poliisin toimintaa kuvataan paljon. Ongelmallisia ovat tilanteet, joissa sananvapaus joutuu muiden oikeusintressien kanssa vastakkain. Poliisin tulee monissa tilanteissa pohtia, onko ylipäätään toimivaltuutta puuttua kuvaamiseen.</p> <p>Poliisin käyttämistä toimivaltuuksista on säädetty tarkasti laissa. Opinnäytetyössä selvitetään, miten laajat oikeudet poliisilla on puuttua kuvaamiseen, joka kohdistuu poliisin toimintaan ja poliisin toimenpiteiden kohteena oleviin henkilöihin. Aihe on rajattu nimenomaan julkisilla paikoilla tapahtuvaan toimintaan.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena. Tutkimuksen alussa on arvioitu sananvapautta koskevaa perusoikeussäätelyä etenkin rajoitusedellytysten osalta, kuvaamista rajoittavaa rikosoikeudellista näkökulmaa sekä poliisin toimivallan määräytymistä. Tämän jälkeen poliisin kohtaamia ongelmatilanteita on pohdittu nykyisen lainsäädännön, lain esitöiden sekä laillisuusvalvojien antamien ratkaisujen avulla ja tehty tulkintaa kuvaamiseen puuttumisesta.</p> <p>Johtopäätöksinä voidaan sanoa, että sananvapauden ja yksityisyyden suojan väliset kollisiotilanteet ovat erittäin ongelmallisia poliisin näkökulmasta ja lainsäädäntö ei anna aina yksiselitteisiä ratkaisuja näihin tilanteisiin. Poliisilla ei lähtökohtaisesti ole valtuuksia kieltää kuvaamista julkisella paikalla, vaan aina pitäisi löytyä jokin muu keino suojata ristiriidassa olevia oikeusintressejä. Tämän hetkiset toimivaltuudet eivät mielestäni kaikissa tilanteissa mahdollista poliisia turvaamaan tarkoituksenmukaisesti toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyttä.</p>	
Sivumäärä 39	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Maaliskuu 2019
Avainsanat julkisuus, lainoppi, perusoikeudet, salakatselu, sananvapaus, toimivalta, valokuvaus, valtuudet, yksilönsuoja, yksityiselämä, yksityisyys	

SISÄLLYS

LYHENTEET	2
1 JOHDANTO.....	3
1.1 Tutkimuksen tausta.....	3
1.2 Tutkimusongelma ja aiheen rajaus	4
1.3 Tutkimusmenetelmä	4
1.4 Aikaisempi tutkimus.....	6
2 SANANVAPAAUS PERUSOIKEUTENA.....	7
2.1 Yleistä.....	7
2.2 Kuvaaminen osana sananvapautta	8
2.3 Sananvapauden rajoittaminen.....	8
3 RIKOSOIKEUDELLINEN NÄKÖKULMA KUVAAMISEEN	12
3.1 Yleistä.....	12
3.2 Salakatselu.....	12
3.3 Salakuuntelu kuvaamisen yhteydessä.....	14
3.4 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	15
3.5 Kunnianloukkaus.....	16
4 POLIISITOIMINNAN LAINSÄÄDÄNNÖLLISTÄ TAUSTAA	17
4.1 Yleiset periaatteet	17
4.2 Toimivaltuudet yleisesti	18
4.3 Toiminnan julkisuus ja vaitiolovelvollisuus.....	19
5 TOIMIVALTUUKSIA JA ONGELMATILANTEITA.....	22
5.1 Alueen eristäminen.....	22
5.1.1 Eristämiseen liittyvät ongelmat	24
5.1.2 Poliisin eristämisen paikan tai alueen kuvaaminen	24
5.2 Toimenpiteiden kohteena olevat henkilöt	25
5.2.1 Yksityiselämän suoja perusoikeutena.....	25
5.2.2 Tulkintaa yksityiselämän suojasta	26
5.2.3 Onnettomuuspaikat	28
5.3 Poliisin taktiset ja tekniset toimenpiteet tutkintapaikoilla.....	28
5.4 Suurlähetystöön kohdistuva kuvaaminen poikkeuksena	29
5.5 Toimittajan suorittama kuvaaminen	30
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7 POHDINTA.....	35
LÄHTEET	37

LYHENTEET

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EOA	Eduskunnan oikeusasiamies
HE	Hallituksen esitys
JulkL	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PeVM	Perustuslakivaliokunnan mietintö
PKL	Pakkokeinolaki
PL	Suomen perustuslaki
PoLL	Poliisilaki
RL	Rikoslaki

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Julkinen valokuvaaminen on yleistynyt räjähdysmäisesti viime vuosien aikana tekniikan kehittyessä. Nykyisin lähes jokaiselta löytyy taskustaan puhelin, joka soveltuu kuvaamiseen. Kuvaamisen kohteeksi päätyy usein myös poliisi ja poliisin suorittamat toimenpiteet vaikkapa rikospaikalla. Monesti poliisi voi kokea valokuvaamisen virkatoimia häiritsevänä asiana, jolloin kuvaamista saatetaan pyrkiä kieltämään. Onko poliisilla kuitenkin toimivaltuutta kieltää virkatoimien kuvaamista? Entä onko poliisilla toimivaltuutta kieltää kuvaamista virkatoimen kohteena olevien henkilöiden yksityiselämän suojelemiseksi? Jos kuvaamista ei voida kieltää, mitä muita keinoja voi olla näiden intressien suojelemiseksi? Kuvaamisen kieltämistä koskevista tilanteista on tehty kanteluja ja kanteluista löytyy ratkaisuja niin eduskunnan oikeusasiamieheltä kuin oikeuskansleriltakin.

Poliisi kohtaa päivittäisessä työssään tällaisia haastavia ristiriitatilanteita, joissa maalaisjärjellisellä ajattelulla ja toimivaltuudellisilla kysymyksillä voidaan päätyä melko erilaisiin lopputuloksiin. Normaaaleissa asiakaskohtaamistilanteissa asiat yleensä hoituvat neuvoin ja kehotuksin, sillä suuri osa kansalaisista luottaa poliisin ammattitaitoon eikä kyseenalaista poliisin toimia. Nykyaikana kansalaisten ollessa kuitenkin yhä tietoisempia oikeuksistaan, tulee vastaan tilanteita, joissa kansalaiset kyseenalaistavat poliisin toimenpiteitä ja haluavat perusteet kaikelle toiminnalle. Poliisin tuleekin pystyä perustelemaan kaikki toimenpiteensä ja sitomaan ne oikeisiin toimivaltuuksiin.

Aihe on ajankohtainen jatkuvasti lisääntyvän kuvaamisen vuoksi. Kuvaamisesta on tullut niin arkipäiväistä, että kuvaamista suorittava henkilö ei välttämättä kaikissa tilanteissa osaa täysin arvioida, millä tavalla kuvaaminen voi loukata muita oikeushyviä. Viime vuosina paljon puhuttanut aihe on ollut varsinkin onnettomuuspaikkojen kuvaaminen. Esimerkiksi kolaripaikoilla uteliaat ohikulkijat jäävät seuraamaan sivusta ja samalla moni kuvaa onnettomuuspaikkaa. Materiaalin levittäjä voi toki syyllistyä yksityisyyttä loukkaavan tiedon levittämiseen, mutta miten rikosoikeudellinen näkökulma huomioi kuvaamisen? Asia on noussut käsittelyyn myös esimerkiksi Ruotsissa sekä Saksassa, joissa on pyritty saamaan lakiuudistuksia häiritsevän ja asiattoman kuvaamisen rajoittamiseksi onnettomuuspaikoilla.

Aiheen käsittelylle on tarvetta, sillä asia koskettaa poliisin päivittäistä työntekoa. Omasta kokemuksestakin voin sanoa, että kuvaaminen aiheuttaa toisinaan hankalia tilanteita päivittäisessä poliisitoiminnassa ja toimivaltuudelliset kysymykset puuttua kuvaamiseen eivät aina ole kovin selkeitä.

1.2 Tutkimusongelma ja aiheen raja

Päädyn siis ottamaan aiheeksi poliisin toimivaltuudet puuttua kuvaamiseen. Aiheen osalta pohdin, tulisiko minun rajata aihetta johonkin yksittäiseen tilanteeseen, jolloin oikeudellista taustaa pystyisi käsitellä tarkemmin, vai kokoaisinko erilaisia tilanteita, joissa on todettu toimivaltuudellisia ongelmia kuvaamisen kieltämisen suhteen ja käsitelisin näitä tilanteita yleisemmällä tasolla. Rajasin aihetta poliisin toimivaltuuksiin puuttua kuvaamiseen, joka kohdistuu julkisilla paikoilla poliisin toimintaan sekä poliisin toimenpiteiden kohteena oleviin henkilöihin. Näin aihe ei jää liian laveaksi ja oikeudelliseen taustaan pääsee pureutumaan tarkemmin.

Tärkeimpänä tutkimuskysymyksenä on se, *miten laajat valtuudet poliisilla on puuttua kuvaamiseen, joka kohdistuu julkisilla paikoilla poliisin toimintaan sekä poliisin toimenpiteiden kohteena oleviin henkilöihin*. Tulen pohtimaan sitä, onko poliisilla riittävät toimivaltuudet suojella toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyttä kuvaamisen aiheuttamilta oikeusloukkauksilta ja hoitaa poliisille kuuluvat tehtävät tällaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja hienotunteisuutta noudattaen. Sivuutan myös muutamaa muunlaista tapausta, joissa kysymykseen tulevat poliisin valtuudet kuvaamisen kieltämiselle; lähinnä oikeuskäytännön vertailemiseksi. Kysymyksenasettelun kautta opinnäytetyön näkökulmaksi asettuu nimenomaisesti poliisin toiminta kyseisissä tilanteissa.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Toteutan opinnäytetyöni oikeustieteellisenä tutkimuksena, tarkemmin oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena. Oikeustiede voidaan yleisesti ottaen jakaa oikeusdogmatiikkaan, oikeusteoriaan sekä oikeuden yleistieteisiin, kuten oikeushistoria sekä oikeussosiologia¹. Tällainen jako on kuitenkin suhteellinen ja oikeudelliset kysymykset voivat vaatia käsittelyä monella eri oikeustieteen osa-alueella. Tässä

¹ Hirvonen 2011, 21

opinnäytetyössä keskityn kuitenkin lähinnä lainoppiin, sillä käsiteltävänä ovat toimivaltuudelliset kysymykset.

Lainopissa keskeiset tavoitteet ovat oikeusjärjestyksen tulkinta sekä sen systematisointi eli voimassa olevan oikeuden jäsentäminen. Oikeusjärjestys sisältää monitulkintaisuutta ja epätietoisuutta erilaisissa ongelmatilanteissa ja tästä syystä tulkintaa, merkityssisältöjen avaamista, tarvitaan. Systematisoinnin tavoitteena on puolestaan luoda ja kehittää sitä käsitteistöä, jonka avulla vallitsevaa oikeutta tulkitaan.²

Lainoppi on tulkintatiedettä ja tulkinnan taustalla on tutkija, joka oikeutta tulkitsee. Tulkintaratkaisut onkin aina perusteltava tyhjentävästi ja tähän tiedeyhteisösidonnaiseen perustelemistapaan nojaakin oikeustieteiden kontrolloitavuus. Perustelujen ja kannanottojen tulee tapahtua hyväksytyin oikeuslähdeopin mukaisesti.³

Oikeudellinen laintulkinta sekä oikeustieteet ylipäättään perustuvat siis oikeuslähteisiin ja niiden korrektiin käyttöön. Oikeuslähdeoppi määrittelee, mitä oikeuslähteitä on käytettävä ja mitä on sallittua käyttää, sekä mikä on eri oikeuslähteiden painoarvo sekä niiden keskinäinen järjestys. Käytännöllisin tapa jaotella oikeuslähteet on niiden velvoittavuuden mukaan:

- Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet, joita ovat kansallisen oikeuden normistot ja kansallisen oikeuden ulkopuoliset normistot sekä maan tapa
- Heikosti velvoittavat oikeuslähteet, joita ovat lainsäätäjän tarkoitus ja ennakkoratkaisut
- Sallitut oikeuslähteet, joita ovat mm. eettiset ja moraaliset perusteet, yleiset oikeusperiaatteet sekä oikeustiede.

Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet nimensä mukaisesti velvoittavat eniten oikeudellisen tapauksen tulkitsijaa. Jos katsotaan tuomarin näkökulmasta, vahvasti velvoittavan oikeuslähteen syrjäyttämisestä seuraa hänelle virkavirhe. Heikosti velvoittavan oikeuslähteen syrjäyttämistä ei ole sanktioitu, mutta on oletettavaa, että heikosti velvoittavaan oikeuslähteeseen vetoamaton ratkaisu muuttuu, mikäli sellaista tapausta käsiteltäisiin uudestaan. Sallituilla oikeuslähteillä ei taas ole vahvasti ja heikosti

² Husa ym. 2008, 20

³ Miettinen 2016, 113; Aarnio 2006, 283

velvoittavien oikeuslähteiden kaltaista institutionaalista asemaa, mutta ne lisäävät tulkinnan ja ratkaisun uskottavuutta.⁴

Oikeustieteissä ei ylipäätään voida tuottaa samanlaisia yksiselitteisiä faktoja kuin empiirisissä tieteissä kuten fysiikassa tai vaikkapa empiirisessä sosiologiassa. Oikeudellinen ajattelu ei ole mekaaninen ja yksiselitteinen tapahtuma, jolla voitaisiin tuottaa diskreettiä faktatietoa. Tutkijan tavoitteena onkin luoda puhtaan totuuden sijaan varmuutta. Lainopilla siis tuotetaan mahdollisimman varmaa tietoa oikeusjärjestyksen sisällöstä.⁵

1.4 Aikaisempi tutkimus

Ilkka Ruuska Lapin yliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta on tehnyt pro gradu -tutkielman *Valokuvaamisen vapaus – Sananvapauden ja yksityisyyden suojan tarkastelua 2010-luvun Suomessa*. Ruuskan tutkielma sisältää osin samoja aiheita, joita aion tässä tutkimuksessani käsitellä. Oma näkökulmani on kuitenkin poliisilähtöinen ja keskittyy poliisin toimivaltuuksiin, kun taas Ruuska on käsitellyt kuvaamista lähinnä kansalaisen näkökulmasta.

Ruuska totesi johtopäätöksissään, että vaikka salakatselupykälä on kestänyt melko hyvin aikaa esimerkiksi intiimitiloissa ja kotirauhan piirissä, niin sanotuilla harmailla alueilla tulee jatkuvasti eteen ongelmallisia tilanteita, joissa yleisö ei halua tulla kuvatuksi tai missä kuvaamista pyritään rajoittamaan ilman laillisia perusteita. Hänen mielestään salakatselupykälä ei täysin turvaa kansalaisten odottamaa yksityisyyden suojaa nyky-yhteiskunnassa. Ruuska totesi myös, että hänen mielestään yksityisyyden suojan odotuksen asteelliset erot tulisi soveltaa kuvaamista koskevaan lainsäädäntöön muodostamalla mahdollisesti viranomaiselle tai liiketilan haltijalle oikeudet päättää kuvaamisesta ja valvoa kuvaamista hallinnoimassaan tilassa.⁶

⁴ Aarnio 2011, 65-70

⁵ Aarnio 2011, 12

⁶ Ruuska 2018, 79-80

2 SANANVAPAAUS PERUSOIKEUTENA

2.1 Yleistä

Sananvapautta koskeva Suomen perustuslain (PL, 731/1999) 12 § kuuluu seuraavasti:

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jolle niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Tämän muotoisena pykälä sananvapaudesta säädettiin vuonna 1995 perusoikeusuudistuksen yhteydessä. Tulkinnallinen sisältö ei kuitenkaan juuri muuttunut tuolloin. Ylipäättään sananvapauden yleislauseke on jätetty perustuslain sanamuodossa melko väljään muotoon. Sisältöä tarkentavat hallituksen esityksen perustelut sekä vallitseva tulkintakäytäntö.⁷

Sananvapaus kuuluu karkeasti jaoteltuna poliittisiin perusoikeuksiin, sillä sen keskeisin tarkoitus on demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluva vapaa mielipiteen muodostus, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus, avoin julkinen keskustelu sekä mahdollisuus kritisoida julkista vallankäyttöä. Poliittisen ydinajatuksen lisäksi sananvapauden piiriin kuuluu myös muut ilmaisut sisällöstä riippumatta; se turvaa esimerkiksi luovan itseilmaisun eri muotoja sekä osin myös kaupallista viestintää.⁸

Oleellisena osana sananvapauden toteutumista on kielto asettaa ennakkovalvontaa tai ennakkollisia esteitä sananvapauden käyttämiselle. Tämä käy ilmi jo sananvapaussäännöksen sanamuodosta ”kenenkään ennakolta estämättä”. Ennakkorajoitusten kielto on tavanomainen osa eurooppalaista perusoikeusajattelua, mutta Suomen kansallisessa lainsäädännössä suhtaudutaan vielä tavanomaistakin tiukemmin ennakkoesteiden asettamiselle.⁹

Sananvapautta säännellään perustuslain lisäksi useassa Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa, jotka Suomi on aikoinaan ratifioinut. Oleellisimpina näistä

⁷ Husa ym. 2014, 163-164

⁸ HE 309/1993, 56

⁹ Husa ym. 2014, 165

ovat Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS, 63/1999) sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus, 8/1976). Varsinkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen sananvapautta käsittelevä 10 artikla on ollut vahvasti taustalla Suomen perustuslain sananvapauspykälän muotoutumisessa sellaiseksi, kun se tällä hetkellä on. 10 artiklassa luetellaan myös perusteet, joilla sananvapautta voidaan tarvittaessa rajoittaa. Sananvapauden rajoittamista käsitellään omassa kappaleessaan 2.3.

2.2 Kuvaaminen osana sananvapautta

Sananvapautta ei ole rajattu mihinkään tiettyyn viestintämenetelmään. Tämä käy ilmi hallituksen esityksestä, jossa sanotaan, että sananvapaus turvataan riippumatta ilmaisemiseen tai julkistamiseen kulloinkin käytettävästä menetelmästä.¹⁰ Näin ollen kuvaaminen kuuluu myös osaksi sananvapautta. Laaja tulkinta on antanut tilaa tekniselle kehitykselle, sillä kuvaamisen menetelmällä ei ole väliä. Kuvaaminen voi tapahtua siis normaalilla digikameralla, kamerapuhelimella, kuvauskohterilla tai millä muulla tahansa kuvaamiseen soveltuvalla laitteella.

Tässä tutkielmassa kuvaamisella tarkoitetaan sekä yksittäisen kuvan ottamista, että jatkuvaa videokuvaamista. Tutkielmassa ei ole ollut tarvetta yleisesti eritellä näitä keskenään, vaan asiayhteydessä on mainittu, kumpaa tarkoitetaan, mikäli erittelylle on ollut yksittäistapauksessa tarvetta.

Kuvaamisen osalta on hyvä muistaa, että videota kuvatessa kuvan lisäksi tallentuu myös hyvin todennäköisesti ääntä. Tämä voi vaikuttaa tietyissä tapauksissa lainopilliseen tulkintaan. Salakuuntelusta on kerrottu kappaleessa 3.3.

2.3 Sananvapauden rajoittaminen

Perusoikeudet ovat yksilölle perustuslaissa turvattuja oikeuksia ja niihin puuttumisen kynnys on nostettu korkealle niin kansainvälisten sopimusten kriteeristön kuin myös kansallisen lainsäädännön osalta. Mitään yleistä, kaikkia perusoikeuksia koskevaa rajoitussäännöstä ei perustuslaissa ole, vaan niitä voidaan rajoittaa normaaleilla eduskunnan säätämällä laeilla tietyin edellytyksin. Perusoikeuksien rajoittamisesta voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos yleisiksi oikeiksi muodostuneet, perustuslakivaliokunnan vahvistamat, rajoitusedellytykset täyttyvät:

¹⁰ HE 309/1993, 56-57

1. Lailla säätämisen vaatimus
2. Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus
3. Rajoitusperusteen hyväksyttävyysovaatimus
4. Ydinalueen koskemattomuusvaatimus
5. Suhteellisuusvaatimus
6. Oikeusturvavaatimus
7. Ihmisoikeusvelvoitteen noudattamisvaatimus¹¹

Perusoikeuden rajoituksen on siis aina *perustuttava eduskunnan säätämään lakiin*. Alemmalla säädöstasolla, kuten erilaisilla asetuksilla, ei perusoikeuden rajoittamista koskevaa toimivaltaa voida luoda. Tässä voidaan huomata Suomen perustuslain tiukempi sääntely verrattuna kansainvälisiin sopimuksiin. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksessa edellytetään monen oikeuden kohdalla, että ihmisoikeuden rajoituksen on oltava ”laissa säädetty”. EIT:n oikeuskäytännön mukaan tämän lakivaatimuksen voi täyttää myös lakia alemmanasteinen säädös, vakiintunut tuomioistuinkäytäntö tai tapaoikeus¹².

Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus korostaa säädösten kieliasun tärkeyttä. Suoraan lain säännöksestä tulee ilmetä sen olennainen sisältö, rajoituksen laajuus sekä sen täsmälliset edellytykset: kenellä on toimivalta, millaisia rajoituksia voidaan kohdistaa ja miten näiden valtuuksien kanssa on meneteltävä. Etenkin rikosoikeudellisen lainsäädännön kohdalla tämä on erityisen tärkeää, jotta on selvää, millaiset teot täyttävät rikoksen tunnusmerkistön. PL 8§:n mukainen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate korostaa sitä, että kansalaisten on oltava selvillä, mikä on sillä hetkellä laissa säädetty rikokseksi ja rangaistavaksi teoksi.¹³

Perusoikeuden rajoittaminen voi olla *hyväksyttävää* toisen perusoikeuden turvaamiseksi kollisiotilanteessa, taikka tärkeän yhteiskunnallisen intressin, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen takia. Sananvapauspykälässä on kvalifioitu lakivaraus, jonka mukaan lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä

¹¹ Vaatimukset eivät löydy siis suoraan perustuslaista, vaan ne on kirjattu perustuslakivaliokunnan mietintöön PeVM 25/1994 s. 5.

¹² Ojanen 2015, 43

¹³ Ojanen 2015, 43-44

rajoituksia. Tätä ei ole kuitenkaan sovellettu ehdottomaksi rajoitusperusteeksi, vaan muissa tapauksissa sananvapauden rajoittamista arvioidaan yleisten rajoitusedellytysten mukaan¹⁴.

Perusoikeuden *ydinalueeseen* kohdistuvaa rajoitusta ei voida tavallisella lailla säätää. Jokaisella perusoikeudella on oma ydinalueensa, jotka on määritelty peruslakivaliokunnan lausunnoissa ja mietinnöissä. Ydinalueen ulkopuolelle jäävillä reuna-alueilla lainsäätäjän liikkumavara on puolestaan suurempi.¹⁵ Sananvapaus on ydinajatukseltaan poliittinen perusoikeus, jonka ensisijaisena tarkoituksena on mahdollistaa ja turvata yhteiskunnallinen vapaa tiedonvälitys sekä avoin ja julkinen kansalaiskeskustelu. Suoja sananvapauden rajoittamiselle on siis suurimmillaan tällaisen poliittisen viestinnän kohdalla¹⁶.

Suhteellisuusvaatimuksen mukaisesti rajoituksen on oltava välttämätön halutun tarkoituksen saavuttamiseksi. Tämä edellyttää myös sitä, että päämäärää ei voida saavuttaa muulla perusoikeutta vähemmän rajoittavalla tavalla. Rajoitus ei saa myöskään ulottua pidemmälle kuin mikä on perusteltua taustalla olevan intressin suhteen. Suhteellisuusvaatimus edellyttää siis kokonaisvaltaista intressipunnintaa – etenkin, kun kaksi perusoikeutta ovat ristiriitaisessa kollisiotilanteessa.¹⁷

Perusoikeutta rajoitettaessa on aina huolehdittava *riittävästä oikeusturvasta*. PL 21 §:ssä on korostettu oikeusvaltiolle ominaista hyvää hallintoa ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Rajoitustilanteissa oikeusturva merkitsee erityisesti muutoksenhakuoikeutta. Myös viranomaisiin kohdistuva valvonta, esimerkiksi oikeusasiamiehen toimesta, luo oikeusturvaa rajoitustilanteisiin.¹⁸ Sananvapauden rajoittamiseen liittyvää oikeusturvaa konkretisoivat hyvin oikeusasiamiehen antamat ratkaisut kuvaamisen kieltämistä koskeviin kanteluihin.

¹⁴ Ojanen 2015, 44

¹⁵ Ojanen 2015, 45

¹⁶ Manninen 2011, 463

¹⁷ Ojanen 2015, 45-46

¹⁸ Ojanen 2015, 46

Kaikkien edellä mainittujen lisäksi *perusoikeuden rajoittaminen ei saa joutua ristiriitaan Suomea koskevien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa*. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksessa hyväksyttävät sananvapauden rajoittamisperusteet on lueteltu 10 artiklan 2 momentissa:

Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Euroopan ihmisoikeussopimus asettaa kuitenkin vain vähimmäisvaatimuksen, eli vaikka rajoitusperuste olisikin mainittu edellä, voi kansallinen lainsäädäntö asettaa tiukemman kriteeristön perusoikeuden hyväksyttävälle rajoittamiselle¹⁹.

¹⁹ Ojanen 2015, 47

3 RIKOSOIKEUDELLINEN NÄKÖKULMA KUVAAMISEEN

3.1 Yleistä

Kuvaamista rikosoikeudellisesti sääntelevät pykälät löytyvät rikoslain (RL, 39/1889) 24 luvusta. Ennen vuoden 2000 rikoslakiin tullutta uudistusta 24 luku sisälsi säännökset kotirauhan rikkomisesta, salakatselusta ja salakuuntelusta, kun taas kunnian ja yksityiselämän loukkaamista koskevat säännökset olivat 27 luvussa. Vuodesta 2000 eteenpäin nämä kaikki ovat olleet samassa 24 luvussa. Uudistuksella oli tarkoitus selkeyttää ja nykyaikaistaa edellä mainittujen säännösten kirjoitustapaa ja systematiikkaa ja tällä tavoin poistaa tulkintaongelmia²⁰. Uudistuksessa otettiin huomioon teknologian kehittyminen; kuvaamisen se huomioi aikaisempaa lainsäädäntöä selkeämmin ja systemaattisemmin.

3.2 Salakatselu

Rikosoikeudellinen raja sallitun ja ei-sallitun kuvaamisen välillä on määritelty salakatselussa. Salakatselu on määritelty RL 24 luvun 6 §:ssä seuraavasti:

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa

1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka

2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä tarkoitettussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten,

on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Salakatselun on siis tapahduttava teknisellä laitteella, eli normaalein aistein suoritettu tarkkailu ei salaakaan tapahtuvana täytyä tunnusmerkistöä. Tekniseksi laitteeksi soveltuvat lähtökohtaisesti kamerat, videokamerat ja kiikarit, mutta tekniseksi laitteeksi ei lueta esimerkiksi tavanomaisia silmälaseja.²¹

²⁰ HE 184/1999 vp, 12

²¹ HE 184/1999 vp, 27

Tekotapojen osalta tunnusmerkistö sisältää katselemisen tai kuvaamisen. Katselemisen ei tarvitse olla pitkäkestoista tarkkailunomaista toimintaa, vaan myös lyhytkestoinen havainnointi lukeutuu katselemiseksi, edellyttäen tietenkin tahallisuutta teolta. Kuvaaminen puolestaan voi olla valokuvan ottamista taikka jatkuvaa videointia.²²

Jotta teko olisi salakatseluna rangaistavaa, oleellista on, että toiminta kohdistuu johonkin henkilöön. Pelkän tyhjän tilan, eläimen, esineen, rakennuksen tai muun ympäristön kuvaaminen ei täytä siis tunnusmerkistöä. Toiminnan kohteena olevan henkilön on myös oleskeltava 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa paikassa.²³

1 kohta koskee kotirauhan suojaossa luvanvaraisesti oleskelevia henkilöitä. RL 24 luvun 11 §:ssä määritellyn kotirauhan suojaan kuuluu asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset. Näiden lisäksi kotirauhan suojaan kuuluu myös asuintalojen porraskäytävät sekä asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Kotirauhan suojaan kuuluvien paikkojen lisäksi tähän 1 kohtaan on lisätty erityistä suojaa tarvitsevat paikat eli käymälät, pukeutumistilat ja näihin rinnastettavat paikat, joissa oleskeleva henkilö voi olettaa, että hän on ulkopuolisten katseilta tai kuvaamiselta suojaossa.²⁴

2 kohta koskee RL 24 luvun 3 §:ssä tarkoitetun julkisrauhan suojaamassa huoneistossa, rakennuksessa tai sellaisen rakennuksen aidatulla piha-alueella oleskelevia henkilöitä. Näitä paikkoja ovat virastot, liikehuoneistot, toimistot, tuotantolaitokset, kokoustilat sekä muut vastaavat paikat. 2 kohta antaa suojaa kotirauhan ulkopuolella oleviin paikkoihin, joissa oleskelevilla henkilöillä on korostettu tarve yksityisyyden suojalle, kuten sairaaloihin, yksityisiin kokouksiin ja tilaisuuksiin sekä toimistotiloihin. Lisäedellytyksinä salakatselulle on, että tällaisen paikan pitää olla yleisöltä suljettu ja kuvaamisen tai katselemisen tulee tapahtua yksityisyyttä loukaten. Salakatselua ei siis ole pelkästään julkisella paikalla, esimerkiksi torilla tai ostoskeskuksessa oleskelevan henkilön kuvaaminen myöskään salaa tapahtuvana.²⁵

Rangaistavuuden osalta teon tulee tapahtua oikeudettomasti. Mikäli kuvauksen kohteena oleva henkilö on antanut suostumuksensa kuvaamiseen, tai mikäli laissa kuvaaminen on nimenomaisesti sallittu, kuten poliisin suorittaman teknisen katselun kohdalla, ei

²² HE 184/1999 vp, 27-28

²³ HE 184/1999 vp, 28

²⁴ HE 184/1999 vp, 28-29

²⁵ HE 184/1999 vp, 29

kuvaaminen ole oikeudetonta. On myös eräitä poikkeustilanteita, joissa kuvaamista tai havainnointia ei vakiintuneisuuden vuoksi voida pitää yksityisyyttä loukkaavana, sekä siihen osataan varautua, jolloin toimintaa ei pidetä oikeudettomana. Tällaisia ovat mm. kiikareiden käyttäminen merenkulussa, jolloin havainnointi voi kohdistua myös kotirauhan suojaamiin aluksiin. Oikeudettomana ja yksityisyyttä loukkaavana ei myöskään pidetä tavanomaiseksi muodostunutta ihmisryhmän kuvaamista 3 §:ssä tarkoitetussa yleisöltä suljetussa tilassa, esimerkiksi kokousväen avointa valokuvaamista.²⁶

3.3 Salakuuntelu kuvaamisen yhteydessä

Usein videokuvauksen yhteydessä videokuvan lisäksi tallentuu myös ääntä. Tällaisessa tilanteessa voi tulla salakatselusäännöksen lisäksi sovellettavaksi myös salakuuntelua koskeva RL 24 luvun 5 §:

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella kuuntelee tai tallentaa

1) keskustelua, puhetta tai yksityiselämästä aiheutuvaa muuta ääntä, jota ei ole tarkoitettu hänen tietoonsa ja joka tapahtuu tai syntyy kotirauhan suojaamassa paikassa, taikka

2) muualla kuin kotirauhan suojaamassa paikassa salaa puhetta, jota ei ole tarkoitettu hänen eikä muunkaan ulkopuolisen tietoon, sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan,

on tuomittava salakuuntelusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tekotapoina ovat siis joko pelkkä kuunteleminen tai tallentaminen, jolloin ääni voidaan jälkikäteen toistaa jollain tapaa. Kuten salakatselussakin, salakuuntelun tulee tapahtua teknisellä laitteella eli omin aistein tapahtuva kuunteleminen ei täytä tunnusmerkistöä.²⁷ Kuunteluun soveltuvan teknisen laitteen käsitettä on käytetty pakkokeinolain perusteluissa koskien tekniseen kuunteluun soveltuvaa laitetta, muun muassa mikrofonia, äänikiikaria ja radiolähetintä²⁸. Suuresta osasta videokuvaukseen soveltuvista laitteista löytyy integroitu mikrofoni, jolloin laite tallentaa kuvan ohella ääntä.

²⁶ HE 184/1999 vp, 29-30

²⁷ HE 184/1994 vp, 26

²⁸ HE 22/1994 vp, 26

Kuten salakatselussakin, salakuuntelun tulee tapahtua oikeudettomasti ollakseen rangaistavaa. Teko ei ole salakuunteluna rangaistavaa, mikäli kuunneltava on oikeudettomasti kotirauhan piirissä, siihen on saatu kuunneltavan suostumus tai siihen on säädetty lailla oikeus, kuten poliisin oikeus tekniseen kuunteluun.²⁹

1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa tunnusmerkistö täyttyy, jos teko kohdistuu kotirauhan suojaamalla alueella syntyneeseen ääneen, joka ei ole tarkoitettu sitä kuuntelevan tai tallentavan henkilön tietoon. Teon ei tarvitse tapahtua salaa. Ääni voi olla puheen lisäksi muuta yksityiselämästä aiheutuvaa ääntä; tällaisia ei siis ole yksityisyyden kannalta merkityksettömät äänet, kuten koiran haukunta tai pesukoneen ääni.³⁰

2 kohta koskee puolestaan muita kuin kotirauhan suojaamia paikkoja. Muualla suoja salakuuntelulle on suppeampi ja heikompi, sillä teko on salakuunteluna rangaistavaa vain, mikäli kuunteleminen tai tallentaminen kohdistuu nimenomaan puheeseen, tapahtuu salaa sekä puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan ilman erityistä laitetta. Tunnusmerkistö ei täyty tilanteessa, missä yksikin ulkopuolinen on kuuloetäisyydellä puhujaan taikka puhe on tarkoitettu tekijälle tai jollekin muulle ulkopuoliselle.³¹

3.4 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on määritelty rikoslain 24 luvun 9 §:ssä seuraavasti:

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan

²⁹ HE 184/1994 vp, 25

³⁰ HE 184/1994 vp, 26

³¹ HE 184/1994 vp, 27

arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Käsiteltäessä pelkkää kuvaamista osana sananvapautta, ei ole tarpeellista käydä tulkitsemaan sen tarkemmin 9 §:n tunnusmerkistöä, mutta on oleellista ymmärtää ero valokuvan tai videon ottamisen sekä sen levittämisen välillä. Rikosoikeudellinen tulkinta kuvaamisesta on säädetty salakatselusäännöksessä kuten aikaisemmassa kappaleessa on avattu, mutta salakatselulla ei ole tekemistä kuvan tai videon levittämisen suhteen, vaan levittämistä on rajoitettu rikosoikeudellisesti nimenomaan tämän 9 §:n mukaisesti. Tiukka ennakkosensuurin kieltä on oleellinen osa sananvapautta kuten aikaisemmin todettiin, ja tähän perustuu myös vapaus kuvata riippumatta siitä, tullaanko tuotosta julkaisemaan vai ei.

3.5 Kunnianloukkaus

RL 24 luvun 9 §:n mukaisen kunnianloukkauksen osalta kuvaamiseen liittyvä rangaistavuus liittyy myös yllä esitetyn tavoin lähtökohtaisesti kuvamateriaalin esittämiseen, ei itse kuvaamistapahtumaan. Harkittavaksi tulee kunnianloukkaussäännöksen 1 momentin 2 kohta, jonka sanonnalla ”halventaa” on tarkoitettu kuvata kaikkia toisen kunniaa loukkaavia tekotapoja; esimerkiksi vihjailevia ilmeitä, eleitä ja koskettelua³².

Lain esitöissä 2 kohta on avattu todella suppeasti, joten sen tulkinnallisuus on melko laaja. Pelkkä toisen henkilön kuvaaminen voi jäädä niin vähäiseksi, ettei sitä voida pitää halventavana tekona. Toisaalta, esimerkiksi ulkopuolisen henkilön kuvatessa onnettomuuspaikalla olevaa uhria, voi teko olla olosuhteet huomioon ottaen hyvinkin loukkaavaa ja halveksivaa. Toistaiseksi oikeuskäytäntö kunnianloukkaustapausten osalta on keskittynyt lähinnä julkaisuihin sekä sanallisiin ilmaisuihin ja 2 kohtaan liittyvää rajanvetoa ei vielä juuri ole oikeuskäytännössä.

³² HE 184/1999 vp, 34

4 POLIISITOIMINNAN LAINSÄÄDÄNNÖLLISTÄ TAUSTAA

4.1 Yleiset periaatteet

Poliisilain (PoL, 872/2011) ensimmäisessä luvussa on säädetty poliisivaltuuksia ohjaavia yleisiä periaatteita, jotka pätevät yleisesti ottaen kaikessa poliisitoiminnassa. Joka tapauksessa ne ohjaavat etenkin toimivaltuuksien käyttöä. Esitän seuraavaksi lyhyesti yleiset periaatteet, joilla on merkitystä, kun arvioidaan tutkielman aiheeseen liittyviä toimivaltuudellisia kysymyksiä.

Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen (PoL 2 §). Säännös otettiin vuonna 2014 uudistettuun poliisilakiin korostamaan perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista poliisitoiminnassa. Säännös koskee kaikkea poliisitoimintaa. Poliisin on toimivaltuuksia käyttäessään valittava toimintavaihtoehtoista se, joka parhaiten edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.³³

Suhteellisuusperiaate (PoL 3 §). Säännöksen mukaan poliisin tehtävissään käyttämien keinojen ja niiden aiheuttamien haittojen tulee olla järkevästi suhteutettuna tavoiteltuun päämäärään nähden. Kokonaisarviointiin vaikuttavat mm. tehtävän tärkeys, vaarallisuus, kiireellisyys, tavoiteltava päämäärä, toimenpiteen kohteena olevan käyttäytyminen, ikä, terveys sekä muut vastaavat häneen liittyvät seikat. Suhteellisuusperiaatteesta voidaan käyttää myös nimitystä kohtuusperiaate, joka korostaa poliisin velvollisuutta arvioida suhteellisuutta yhteiskunnassa sillä hetkellä vallitsevan yleisen mielipiteen mukaisesti.³⁴

Vähimmän haitan periaate (PoL 4 §). Poliisin toimenpiteet eivät saa aiheuttaa suurempaa haittaa tai vahinkoa eikä puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Poliisin tehtävillä tilanteen ratkaisemiseksi on usein löydettävissä monia eri vaihtoehtoja ja näiden toimenpiteiden valintaa tulisi ohjata välttämättömyyden vaatimus. Valtaa ei saa käyttää yhtään enempää kuin tilanne välttämättä vaatii ja vaihtoehtoista tulee valita se, josta aiheutuvat haitat ovat pienimmät.³⁵

Tarkoitussidonnaisuuden periaate (PoL 5 §). Tarkoitussidonnaisuus korostaa lainmukaisuuden vaatimusta kaikessa poliisitoiminnassa. Poliisin toimivallan tulee perustua aina nimenomaiseen säännökseen ja toimivaltuutta saa käyttää vain

³³ HE 224/2010 vp, 72

³⁴ Helminen ym. 2012, 205

³⁵ Helminen ym. 2012, 207

nimenomaisesti säädettyä tarkoitusta varten³⁶. Poliisin tehtävillä vallankäyttö ei saa siis perustua johonkin muuhun seikkaan, kuin mitkä ovat toimenpiteen todelliset tarkoitukset. Tällöin valtuuden käytön lainmukaisia vaatimuksia ikään kuin kierretään.

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen (Poll 7 §). Henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen perusteista on ilmoitettava heti, kun on mahdollista ottaen huomioon henkilön tilan sekä muut olosuhteet. Muuhun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen perusteesta henkilöllä on oikeus saada tieto niin pian kuin on mahdollista, vaarantamatta kuitenkaan toimenpiteen suorittamista. Säännöksellä on korostettu sitä, että poliisin tulee pystyä perustelemaan sellaiset toimenpiteet, joilla puututaan kansalaisen perusoikeuksiin.³⁷

4.2 Toimivaltuudet yleisesti

Toimivalta tarkoittaa erityistä kelpoisuutta suorittaa virkatoimia sillä tavoin, että niillä on aiottu oikeusvaikutus. Käytännöllisesti katsoen toimivaltuussäännöksillä on tehostava vaikutus poliisin tiettyjen tehtävien hoitamiseksi. Toimivaltuuksien sääntely voidaan jakaa kolmeen eri osaan: asialliseen (mitä poliisi voi laillisesti tehdä), asteelliseen (kuka voi laillisesti mainituin tavoin toimia) sekä alueelliseen (missä voi laillisesti toimia) toimivaltaan.³⁸ Näistä asteellista tai alueellista ulottuvuutta en tässä tutkielmassa sen tarkemmin käsittele.

Poliisin toimivaltajärjestelmän ehdottomana lähtökohtana on, että viranomaisella on valta ainoastaan silloin, kun sen perusteet ilmenevät selvästi oikeusjärjestyksestä. Tämän takia toimivaltuudet on lähtökohtaisesti ilmaistu laissa mahdollisimman johdonmukaisesti. Poll 2 lukuun on kirjattu poliisin yleiset toimivaltuudet, jotka ovat suoraan ilmaistuja valtuuksia, mutta monissa tapauksissa valtuudet löytyvät kiertäen ilmaistuna muualta lainsäädännöstä.³⁹

Oleellinen kysymys toimivaltuuden olemassaololle on se, että kyseisen tehtävän hoitaminen kuuluu todellakin poliisille. Suomen oikeusjärjestykseen ei sisälly mitään yleistä määritelmää siitä, millainen poliisin kansalaiseen kohdistama toimenpide lasketaan oikeudellisesti vaikuttavalla tavalla puuttumiseksi. Tämän vuoksi poliisin tulee pystyä havaitsemaan tilanteet, joissa kansalaisen oikeusasemaan puututaan sekä tiedettävä,

³⁶ HE 224/2010 vp, 73

³⁷ HE 57/1994 vp, 34-35

³⁸ Helminen ym. 2012, 179-183

³⁹ Helminen ym. 2012, 179-184

sisältyykö oikeusjärjestykseen sellaista normia, joka mahdollistaa oikeuksiin puuttumisen.⁴⁰

Poliisin yleisimpiin perustehtäviin harvoin liittyy mitään sen erityisempiä toimivaltaan liittyviä ongelmia. Jatkuvasti muuttuva yhteiskunta tuo kuitenkin omat haasteensa poliisin toiminnalle toimivaltuuksienkin osalta. Poliisille tulee eteen tilanteita, joissa oikeusintressit joutuvat vastakkain ja lainsäädännön puutteellisuus voi rajoittaa poliisin muutoin hyväksyttäväksi pidettäviä toimenpiteitä.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole täyttä selvyyttä valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta eikä juurikaan varsinaista oikeuskäytäntöä niin sanotuista puuttuvaa toimivaltaa koskevista tilanteista. Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen totesi ratkaisussaan, joka koski korkeimman oikeuden odotustiloissa tapahtuneesta kuvaamiskiellosta tehtyä kantelua, että ei voida pitää ainakaan poissuljettuna sitä, etteikö viranomainen voisi tietyissä tilanteissa perustaa oikeutetusti toimenpidettään perus- ja ihmisoikeuden välttämättömään turvaamiseen tilanteessa, jossa laista puuttuu kokonaan tai osittain asiaa koskeva toimivaltuussäännös. Tällaisissa tilanteissa arviointiin vaikuttaa etenkin se, onko kyse voimassa olevasta toimivaltuudesta, jonka sen soveltaja kokee riittämättömäksi, vai onko kyseessä tilanne, jossa toimivaltuudesta ei ole säädetty ollenkaan laissa.⁴¹

Tämä on kuitenkin vain yksittäinen laillisuusvalvontaratkaisun lausuma eikä sitä yksinään voida pitää ohjenuorana esimerkiksi poliisin toimenpiteille. Lausumasta on kuitenkin luettavissa, että toimivaltajärjestelmää ei välttämättä sittenkään voida pitää täysin yksiselitteisenä, vaikka lähtökohta kaikille poliisin toimivaltuuksille onkin se, että niihin on aina oltava osoitettavissa jokin täsmällinen lainkohta.

4.3 Toiminnan julkisuus ja vaitiolovelvollisuus

Viranomaistoiminnassa noudatetaan julkisuusperiaatetta, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada tietoa julkisesta vallankäytöstä sekä viranomaisen muusta toiminnasta. Julkisuusperiaatteen perusta on kirjattu PL 12 §:n 2 momenttiin. Julkisuusperiaate onkin edellytys sananvapauden käyttämiselle, sillä mahdollisuus saada tietoa julkisen vallan

⁴⁰ Helminen ym. 2012, 185

⁴¹ Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, Dnro 3149/4/10

toiminnasta mahdollistaa mielipiteen muodostuksen, hallintoa koskevan viestinnän sekä viranomaistoiminnan arvioinnin ja kritiikin.⁴²

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (JulkL, 621/1999) säätelee viranomaisten asiakirjojen julkisuutta. Lähtökohtana on, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, ellei julkisuutta ole rajoitettu lailla joidenkin välttämättömien syiden vuoksi. Julkisuusperiaate kohdistuu lähtökohtaisesti viranomaisen asiakirjaan eli jossain muodossa tallennettuun tietoon. Julkisuusperiaatteen katsotaan kuitenkin kohdistuvan myös viranomaisella olevaan tietoon riippumatta siitä, onko sitä tallennettu. Tällaisten tietojen sääntely julkisuuslaissa on kuitenkin hyvin yleisluontoista verrattuna varsinaisiin asiakirjoihin kohdistuvaan sääntelyyn. Perustuslaissa ei ole myöskään suoraan mainittu viranomaisen tietoa julkisuusperiaatteen kohteena, vaikka julkisuuden voidaankin ajatella olevan nimenomaan keskeisesti informaatioon kohdistuva perusoikeus.⁴³

Vaikka viranomaistoiminnassa tuleekin noudattaa julkisuusperiaatetta, monen tyyppisen tiedon julkisuutta on rajoitettu salassapitosäädösten avulla. Julkisuuslaissa erilaisten tietojen saannista ja käytön rajoittamisesta on säädetty sen mukaan, miten tietyn tiedon antaminen vaikuttaa muihin intresseihin. Salassapitonormeissa on arvioitu varsinkin sitä, kuuluuko suojattava intressi perus- ja ihmisoikeuksiin. Erityisesti yksityiselämän suoja on ollut tärkeänä suojattavana perusoikeutena, kun on säädetty eri asiakirjojen julkisuudesta. Perustuslakivaliokunnan mietinnöissä on painotettu yksityiselämän perus- ja ihmisoikeudellista suojaa ja tämän vuoksi tarve suojata yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja muodostaa monesti välttämättömän syyn rajoittaa tiedonsaantia. Yksityiselämän ja yksityisyyden suojan perusteella salassa pidettävät tiedot on lueteltu JulkL 24 §:n 23-32 kohdissa.⁴⁴

Salassapitoa toteutetaan tallentamattoman tiedon osalta vaitiolovelvollisuudella, joka koskee myös poliisia. Tämä tarkoittaa kieltoa paljastaa salassa pidettävää tietoa sivulliselle.⁴⁵ Salassa pidettävää tietoa ei saa vaitiolovelvollisuuden perusteella paljastaa sivulliselle aktiivisesti esimerkiksi kertomalla siitä suullisesti tai ilmaisemalla kirjallisesti, mutta kiellettyä on myös tällaisen tiedon passiivinen paljastaminen. Passiivinen

⁴² Mäenpää, 2016, 4-10

⁴³ Mäenpää, 2016, 12

⁴⁴ HE 30/1998 vp, 86-88; PeVL 43/1998 vp, 2

⁴⁵ JulkL 23§ 1 mom.

paljastaminen voi tarkoittaa esimerkiksi sellaisten toimenpiteiden laiminlyöntiä, joilla tiedon leviäminen sivulliselle voitaisiin estää.⁴⁶

Poliisin vaitiolovelvollisuus ei luonnollisesti itsessään luo toimivaltuutta rajoittaa muiden sananvapautta. Toimenpiteille vaitiolovelvollisuuden alaisten tietojen suojaamiseksi tulee löytyä toimivaltuudet muualta lainsäädännöstä. Vaitiolovelvollisuus korostaa kuitenkin sitä seikkaa, että poliisilla on korostunut tarve suojata sellaisten tietojen leviämistä, joiden julkisuutta on rajoitettu salassapitovelvoittein.

⁴⁶ Mäenpää, 2016, 365

5 TOIMIVALTUUKSIA JA ONGELMATILANTEITA

5.1 Alueen eristäminen

Poliisilla on toimivalta eristää alue yleisellä paikalla poliisilain 2 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan:

Poliisimiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, poliisitutkinnan turvaamiseksi taikka onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden, toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden tai vaaraan joutuneen omaisuuden suojaamiseksi.

Monen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi on usein tarpeellista eristää yleinen paikka tai alue. Toimivaltuuteen kuuluu siis paikan tai alueen eristäminen, sulkeminen tai tyhjentäminen ja näiden toimenpiteiden lisäksi paikalla tai alueella liikkumista voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Kun kyse on yleisestä paikasta, ei poliisilain mukaiselle eristämislle tarvita erikseen lupaa päällystään kuuluvalta virkamieheltä.

Eristämistoimenpiteiden on oltava tarpeellisia

- yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi
- poliisitutkinnan turvaamiseksi tai
- onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden, toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden tai vaaraan joutuneen omaisuuden suojaamiseksi.

Näistä huomionarvoista on nimenomaan peruste paikan tai alueen eristämislle yksityisyyden suojaamiseksi. Poliisin toimenpiteisiin liittyy monesti kohteena olevien henkilöiden arkaluontoisia tietoja, joten *poliisin salassapitovelvollisuuden toteutumiseksi on oleellista, että poliisilla on oikeus poistaa sivullisia toimenpiteiden suorittamispaikalta tai estää heidän pääsyn sinne*. Näin säännös turvaa myös hienotunteisuusperiaatteen ja vähemmän haitan periaatteen toteutumisen.⁴⁷

Eristäminen voidaan toteuttaa mm. köysien, lippusiiman, aitojen ja puomien avulla sekä poliisiketjun tai yksittäisten poliisimiesten asettamisella alueelle johtaville kulkuväylille. Eristämisen keinoja arvioidessa on noudatettava aina vähemmän haitan periaatetta, sillä

⁴⁷ HE 57/1994 vp, 44-45

eristäminen voi herkästi haitata alueen tai paikan normaalia käyttöä. Eristämisen alueellisen ja ajallisen ulottuvuuden on oltava myös mahdollisimman rajoitettu.⁴⁸

Pakkokeinolain (PKL, 806/2011) 9 luvun 1 §:ssä on säädetty asiallisesti lähes saman sisältöisestä tutkimuspaikan tai -kohteen eristämisestä:

Rikoksen selvittämisen turvaamiseksi saadaan:

- 1) sulkea rakennus tai huone;
- 2) kieltää pääsy tietylle alueelle, pääsy tietyn tutkittavana olevan kohteen lähelle, esineen siirtäminen tai muu vastaava toimenpide.

Tutkimuspaikan ja -kohteen eristämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 7 luvussa säädetään takavarikosta.

Pakkokeinolain säädös koskee siis aina rikoksen selvittämiseen liittyviä toimenpiteitä. 2 momentin mukaisesti takavarikkoa koskevia säännöksiä on noudatettava soveltuvin osin: toimenpiteestä päättää lähtökohtaisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies ja toimenpiteestä on ilmoitettava sille, jonka luona eristäminen on tapahtunut tai tapahtuu edelleen. Eristäminen on ajallisesti yleensä melko lyhyt toimenpide, joten takavarikkoa koskevat aikarajat ja mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi ei tule lähtökohtaisesti kyseeseen. Tutkimuspaikan eristämisessä on siis kyse pakkokeinosta ja otettaessa huomioon suhteellisuusperiaate, tutkimuspaikan eristämistä ei tulisi käyttää vähäisimpien rikosten kohdalla.⁴⁹

Tulkinnanvaraiseksi jää, mitä kaikkea PKL 9 luvun 1 §:ssä ilmaistulla *muulla vastaavalla toimenpiteellä* voidaan tarkoittaa. Ilmaisua ei ole avattu lain esitöissä. Eristetyn alueen kuvaamisen kieltäminen voisi tulla kyseeseen, jos sen tarkoituksena nimenomaan on rikoksen selvittämisen turvaaminen. Huomioitavaa on kuitenkin se, että pakkokeinolain mukaista eristämistä ei tulisi käyttää vähäisimpien rikoksien kohdalla, eli mistä tahansa päivittäisestä tilanteesta ei ole enää luultavasti kyse. Mikäli tällaiseen eristämistoimenpiteeseen ryhdyttäisiin, on oletettavaa, että resursseja löytyy riittävästi eristämisen toteuttamiseksi siten, ettei ulkopuolelta tapahtuva kuvaaminen enää loukkaa muita oikeushyviä ja sen kieltämiseen täten ei olisi edes tarvetta. Laillisuusvalvojen näkökulmia eristetyn alueen kuvaamiseen on esitetty kappaleessa 5.1.2.

⁴⁸ Helminen ym. 2012, 628

⁴⁹ HE 222/2010 vp, 312-313

Pakkokeinolain mukainen tutkimuspaikan eristäminen on soveltamisalaltaan lähtökohtaisesti suppeampi. Poliisilain 2 luvun 8 §:ssä säädettyssä paikan ja alueen eristämässä on säädetty huomattavasti laajempi tehtäväalue, minkä perusteella eristäminen voidaan tehdä.⁵⁰ Vuonna 2014 voimaan tullessa poliisilakiuudistuksessa paikan ja alueen eristämistä koskevaa säännöstä tarkennettiin sen verran, että aikaisemmin säännöksessä ollut epämääräinen ilmaisu ”tutkinnan turvaamiseksi” muutettiin ”poliisitutkinnan turvaamiseksi”.⁵¹ Tämä selkeyttää jakoa poliisilain ja pakkokeinolain mukaisten eristämistoimenpiteiden soveltamisalojen välillä.

5.1.1 Eristämiseen liittyvät ongelmat

Eristämisen oikeuttava toimivaltuus antaa siis mahdollisuuden kieltää tai rajoittaa liikkuminen alueella sekä myös tyhjentää alue, mikäli kieltä tai rajoitusta liikkua alueella ei noudateta. Jos henkilö jättää noudattamatta poliisimiehen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon, syyllistyy hän RL 16:4:n mukaan niskoitteluun poliisia vastaan. Henkilö, jota epäillään syyllistyneen niskoitteluun, voidaan myös tarvittaessa ottaa kiinni.⁵² Tilanteessa on kuitenkin huomioitava poliisitoiminnan yleiset periaatteet ja mietittävä, millaisessa tilanteessa käskyn tai kiellon noudattamatta jättäminen on tapahtunut, jotta toimenpiteet voidaan suhteuttaa tarkoituksenmukaisesti.

Ongelmallista eristämässä on etenkin se, millä tavalla eristäminen on toteutettu ja merkattu. Mikäli eristäminen on selkeästi ilmaistu esimerkiksi eristysnauhaa käyttäen tai poliisimiehiä on asetettu eristämään aluetta, ei rajanveto-ongelmia pitäisi syntyä. Monella poliisin tehtävällä ei kuitenkaan välttämättä riitä voimavaroja tällaisiin toimenpiteisiin. Jos tehtävää hoitaa vain yksi poliisipartio, vastaa se muiden toimenpiteiden ohessa myös yksin eristämisestä. Tällöin ainut mahdollisuus saattaa olla se, että kiellosta liikkua paikalla tai alueella ilmoitetaan pelkästään suusanallisesti.

5.1.2 Poliisin eristämisen paikan tai alueen kuvaaminen

Mikäli tutkintapaikalla tapahtuvia toimenpiteitä turvataan alueen eristämällä, ulkopuolisen suorittama kuvaaminen voi edelleen tapahtua alueen ulkopuolelta kohdistuen

⁵⁰ Helminen ym. 2012, 629

⁵¹ HE 224/2010 vp, 78

⁵² Helminen ym. 2012, 629

alueelle ja mahdollisesti juuri turvaamisen kohteena oleviin tekijöihin kohdistuen, kuten onnettomuuden uhuriin.

Salakatselun tunnusmerkistö voi täyttyä kotirauhan ulkopuolella salakatselusäännöksen 2 kohdan mukaisesti, mikäli kuvataan *yleisöltä suljetussa julkisrauhan suojaamassa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten*. Entinen apulaisoikeusasiamies Jussi Lindstedt totesi terveyskeskuksen yleisissä tiloissa tapahtunutta kuvaamiskieltoa koskevassa ratkaisussaan, että vaikka terveyskeskuksen julkinen odotustila rinnastuu salakatselusäännöksen näkökulmasta esimerkiksi liikenneaseman julkiseen odotustilaan, ei arvioinnissa voida ohittaa sitä, minkälaista ja minkä tasoista yksityisyyttä paikassa oleskelevien henkilöiden arvioidaan odottavan.⁵³ Hän antoi siis painoarvoa sille, millaiset odotukset kansalaisilla on yksityisyyden suojalle kyseisessä paikassa.

Jos poliisi on eristänyt alueen nimenomaan yksityisyyden suojaamiseksi, on ilmiselvää, että tällöin odotukset yksityisyyden suojalle ovat korkeat. Toisaalta entinen apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja totesi, että oikeutusta kuvaamisen rajoittamiseen eristysalueen ulkopuolelta kohti eristysalueen sisällä olevia kohteita ei hänen käsityksen mukaan ole.⁵⁴ Tämän näkemyksen mukaan poliisin eristämää aluetta ei siis voida pitää 2 kohdassa tarkoitettuna yleisöltä suljettuna paikkana, vaikka sitä kohtaan yksityisyyden suojan odotukset ovatkin erittäin korkeat.

Edellä mainituista käsityksistä voidaan päätellä, että lain esityötkin jättävät rajoitusperusteita melko tulkinnanvaraisiksi ja laillisuusvalvojen käsitykset ainakin osin saattavat erota toisistaan.

5.2 Toimenpiteiden kohteena olevat henkilöt

5.2.1 Yksityiselämän suoja perusoikeutena

PL 10§:ssä on säädetty yksityiselämän suojasta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Säännökseen on siis sisällytetty joukko oikeuksia, jotka turvaavat kansalaisen yksityisyyttä.

⁵³ Apulaisoikeusasiamies Jussi Lindstedt, 10.3.2008, Dnro 3447/4/05

⁵⁴ Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja, 17.8.2017, EOAK/1944/2016

Yksityiselämän suoja on klassinen vapausoikeus, jonka tarkoituksena on suojella yksilön oikeutta elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.⁵⁵ Yksityiselämään kuuluu yksilön oikeus solmia ja ylläpitää vapaasti suhteita muiden ihmisten ja ympäristön kanssa sekä oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan. Yksityisyys on puolestaan mielletty hallituksen esityksissä yksityiselämää laajempänä käsitteenä. Yksityisyyteen luetaan muun muassa yksilöä läheisesti koskevat tiedot, yksilön oikeus määrätä näiden tietojen käytöstä sekä oikeus oleskella määrätyllä alueella tarvitsematta sietää ulkopuolisten läheisyyttä, häirintää, katselua tai kuuntelua.⁵⁶

Yksityiselämän suoja on turvattu horisontaalisuhteessa (muiden kansalaisten tekemiltä loukkauksilta) kriminalisoimalla yksityisyyteen kohdistuvia loukkauksia rikoslain 24 luvun säännöksin. Valokuvaamiseen liittyviä kriminalisointeja on käsitelty 3 luvussa.

5.2.2 Tulkintaa yksityiselämän suojasta

Esimerkkitalanne: Poliisi pysäyttää kaupungin keskustassa epävarmasti ajavan auton tarkistaakseen kuljettajan ajokunnon. Kuljettaja puhaltaa seulonta-alkometriin promillelukeman, joka on yli rattijuopumuksen rangaistavan rajan. Tapahtumapaikan vierestä ohikulkenut ulkopuolinen henkilö on jäänyt kuvaamaan kännykkäkamerallaan tätä ajoneuvon pysäytystä ja siitä seuranneita toimenpiteitä. Henkilö kuvaa lähellä pysäytettyä autoa ja rattijuopumuksesta epäilty kuljettaja on helposti tunnistettavissa tältä etäisyydeltä myös kuvista tai videolta.

Henkilön suorittama kuvaaminen ei täytä salakatselun tunnusmerkistöä, sillä kuvaamisen kohde on julkisella paikalla eikä kyseessä ole yleisöltä suljettu paikka. Henkilö ei ole siis syyllistynyt ainakaan salakatseluun. Tässä vaiheessa kyse on myös pelkästään kuvaamisesta, jota täytyy arvioida siitä syntyneen materiaalin levittämisestä erillään. Kuvaamista ei voida siis ainakaan kieltää sen estämiseksi, ettei kuvaaja levittäisi materiaalia muiden saataville.

Videokuvaamisen yhteydessä syntyneen äänen osalta on otettava huomioon myös salakuuntelu, sillä sen tunnusmerkistö voi täytyä myös julkisella paikalla. Julkisella

⁵⁵ Saraviita, 2005, 366

⁵⁶ HE 309/1993 vp, 52-53

paikalla salakuuntelun tulee tapahtua kuitenkin salaa, joten tilanteessa tapahtuva avoin kuvaaminen ei täytä salakuuntelun tunnusmerkistöä. Nämä huomioon ottaen kuvaaja ei ole ainakaan syylistynyt mihinkään rikokseen.

Rikoksen selvittämisen turvaamiseksi poliisilla olisi toimivaltuudet PKL 9 luvun 1 §:n mukaiseen tutkimuspaikan eristämiseen. Tätä toimenpidettä ei kuitenkaan tulisi käyttää vähäisimpien rikosten kohdalla ja kaiken lisäksi päätöksen rikospaikan eristämisestä tekee lähtökohtaisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tuntuu melko ylimoitettulta rattijuopumusepäilyn tilanteessa.

Suoraa toimivaltuutta kieltää kuvaamista tässä tilanteessa ei näytä olevan. Tilannetta on kuitenkin mielenkiintoista pohtia yleisesti perusoikeudellisten kysymysten kautta. Olisiko kuvaaminen jollain tapaa moitittavaa perusoikeussäätely huomioituna?

Yllä kuvatussa tapahtumassa on syntynyt kollisiotilanne kahden perusoikeuden, sananvapauden ja yksityiselämän suojan, välillä. Kuvaamista suorittavalla henkilöllä on PL 12§:n turvaama oikeus kuvata julkisella paikalla osana sananvapautta. Toisaalta kuvaamisen kohteena olevalla henkilöllä on oikeus PL 10§:n määrittämään yksityiselämän suojaan. Rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset seikat osuvat yksityiselämään kuuluvien tietojen suojan ydinalueelle⁵⁷.

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen perustuslain 22§:n mukaisesti⁵⁸. Kahden perusoikeuden välisessä kollisiotilanteessa intressipunninnan tavoitteena tulisi olla molempien punninnassa olevien perusoikeuksien mahdollisimman täysimääräinen yhdenaikainen toteuttaminen⁵⁹. Tässä tilanteessa huomionarvoista on etenkin se, että yksityiselämän suojan osalta ollaan käytännössä ydinalueella, kun taas sananvapauden osalta ei olla lähtökohtaisesti sen poliittisella ydinalueella. Nykyistä perusoikeussäätelyä Mikael Hidén on arvioinut siten, että jonkin oikeuden vähäinen loukkaus voi olla oikeutettua, jos sillä saavutetaan huomattava etu toiselle oikeudelle⁶⁰.

⁵⁷ Mäenpää, 2016, 397-398

⁵⁸ PL 1.2§ sisältää saman periaatteen valtiosäännön tehtävänä ja valtiosääntöisiä perusoikeuksia ei voi muutoin toteuttaa kuin julkisen vallan toimenpitein, joten PL 22§ voi näyttää itsestäänselvyydeltä ja turhalta toistolta. Lisäksi useassa perusoikeussäännöksessä on pykälätekstissä itsessään jo sisällytetty julkiseen valtaan kohdistettu turvaamisvelvoite. PL 22§:lle on kuitenkin kehittynyt oma merkityksensä, sillä säännös on ollut useassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa pääperusteluna tietyn perusoikeuden rajoittamisessa muiden ihmisten oikeusaseman turvaamiseksi. (Saraviita, 2005, 132)

⁵⁹ Viljanen 2011, 139

⁶⁰ Andersson ym. 2007, 69

Tällaisessa tilanteessa yksityisyyden suoja nousee ydinalueellaan selkeästi etusijalle. On kuitenkin todettava, että laki ei anna poliisille toimivaltuuksia kieltää kuvaamista, vaikka sananvapauden kohdistuva loukkaus kuvaamisen kieltämisessä tällaisessa tilanteessa olisikin vähäistä. Mielestäni lainsäädäntö on tässä määrin puutteellista tällä hetkellä.

5.2.3 Onnettomuuspaikat

Lähivuosina paljon keskustelua on herättänyt onnettomuuspaikkojen kuvaaminen. Esimerkiksi kolaripaikoille saattaa kerääntyä sivullisia seuraamaan tilannetta ja valtaosalta löytyy taskustaan kännykkäkamera, jolla onnettomuuspaikkaa on helppo kuvata. Keskustelua on herättänyt etenkin tilanteet, joissa kolaripaikoilta on julkaistu kuvia sosiaaliseen mediaan, jolloin pahimmassa tapauksessa omaiset saattavat saada tiedon läheisensä menehtymisestä sosiaalisen median välityksellä, ennen kuin kukaan viranomainen on ehtinyt ottaa heihin yhteyttä.

Tilanteessa on kyse taas samasta erittelystä: kuvaamista on arvioitava erikseen kuvan julkaisemisesta. Se peruste, että pyrittäisiin estämään uhrin henkilöllisyyden leviäminen omaisille sosiaalisen median välityksellä kieltämällä kuvaaminen onnettomuuspaikalla, olisi ennakoesteiden asettamista sananvapaudelle.

Lähtökohtaisesti toimivaltuutta kieltää onnettomuuspaikkojen kuvaamista ei ole. Koska poliisin tulee toiminnassaan noudattaa vähimmän haitan periaatetta sekä pyrkiä rajoittamaan mahdollisimman vähän ylipäättään ihmis- ja perusoikeuksia, tulee harkita muut mahdollisuudet turvata uhrin yksityisyyden suoja onnettomuuspaikoilla. Lähtökohtaisesti onnettomuuden uhrien yksityisyyden suojaaminen tulisi pyrkiä turvaamaan eristämällä alue poliisilain 2 luvun 8 §:n perusteella.

Kuten edellä on todettu, vaikuttaisi siltä, ettei poliisilain nojalla eristetyn alueenkaan kuvaamista voida kieltää. Tämän takia eristäminen tulee pystyä hoitamaan sillä laajuudella, että henkilöiden yksityisyys saadaan turvattua tarkoituksenmukaisesti. Yhdellä poliisipartiolla nämä toimenpiteet voivat olla erittäin haastavia.

5.3 Poliisin taktiset ja tekniset toimenpiteet tutkintapaikoilla

Poliisilla voi olla toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyden suojaamisen lisäksi muitakin intressejä suojattavana. Etenkin rikospaikoilla voi olla paljonkin sellaista tietoa sekä siellä saatetaan käyttää menetelmiä, joita tulisi suojata ulkopuolisten katseilta.

JulkL 24 §:n 3 kohdan mukaisesti poliisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta sekä esitutkintaa koskevat tiedot ovat salassapito-olettaman alaisia, kunnes asian tutkinta on päätetty. JulkL 24 §:n 5 kohta koskee puolestaan poliisin taktisia ja teknisiä menetelmiä. Nämä ovat julkisuusolettaman alaista tietoa, eli ne ovat salassa pidettäviä vain, jos tiedon antaminen vaarantaisi rikoksen ehkäisemisen ja selvittämisen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen. Julkisuusolettamasta huolimatta tällaisten tietojen julkisuus tulee kysymykseen harvoin, sillä monien poliisin käyttämien menetelmien tehokkuus perustuu pitkälti niiden salassapitoon⁶¹.

Näiden salassapitointressien suojaaminen on lainsäädännössä ensisijaisesti huomioitu mahdollisuudella tutkimuspaikan tai -kohteen eristämiseksi PKL 9 luvun 1 §:n mukaan, kuten edellä on käsitelty. Tyhjentämällä tutkittava paikka tai alue sivullisista, voidaan esitutkintaan liittyvät tiedot sekä salassapitoa vaativat tekniset ja taktiset menetelmät suojata. Ongelmalliseksi saattaisi muodostua tilanne, jossa asianosainen kuvaa tapahtumapaikalla salassa pidettäviä seikkoja. Tämä ongelma on ilmennyt esimerkiksi kotietsintöjen kohdalla. En kuitenkaan käsittele tässä opinnäytetyössä kotirauhan suojaamia paikkoja ja niihin liittyvää problematiikkaa.

5.4 Suurlähetystöön kohdistuva kuvaaminen poikkeuksena

Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehtiin kantelu tilanteesta, jossa poliisimies oli kieltänyt kantelijaa kuvaamasta Yhdysvaltain suurlähetystöä sen edustalla aidan ulkopuolella. Poliisimies oli myös käskenyt poistamaan otetut kuvat kamerasta. Poliisilaitoksen lausunnon mukaan partio oli toiminut sisäasiainministeriön ohjeen mukaisesti ja toimenpiteen harkinnassa oli otettu huomioon Yhdysvaltain edustuston omat näkemykset siitä, että lähetystön rakennuksiin suuntautuva kuvaaminen ei ollut sopivaa.⁶²

Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja ei antamansa ratkaisun mukaan havainnut tilanteessa lainvastaista menettelyä. Kuvaaminen ei ollut kohdistunut henkilöön, eli salakatselun tunnusmerkistö ei ollut käsillä, mutta perusteet kieltämiselle ovat tulleet diplomaattista suojaa nauttivan kohteen erityisasemasta. Diplomaattisia suhteita säätelee niistä annettu Wienin yleissopimus, jonka 22 artiklan 2 kohdan mukaan vastaanottajavaltiolla on erityinen velvollisuus ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin muun muassa sen estämiseksi, että edustuston rauhaa häiritään tai sen arvovaltaa vahingoitetaan. Ottaen

⁶¹ Mäenpää 2016, 430

⁶² Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja, 29.3.2011, Dnro 3674/4/09

huomioon yleissopimus, sisäasiainministeriön ohjeen mukaisesti edustuston omat näkemykset sekä poliisilain yleisten periaatteiden mukaan toimiminen, poliisimiehellä oli ollut valtuudet kieltää kuvaaminen sekä käskää poistamaan kuvat.⁶³

Tilanteessa ei sinänsä ole ristiriitaisuutta toimivaltuuksien osalta verrattuna muihin tilanteisiin, joissa poliisimies kieltäisi kuvaamisen, sillä nyt kyseessä ovat diplomaattiset erioikeudet, jotka tulevat kansainvälisestä lainsäädännöstä ja ne on saatettu myös osaksi Suomen kansallista lainsäädäntöä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että sääntely kyseisen tilanteen tapauksessa on osaltaan melko laajatulkintaista: edustuston rauhan häiritsemisen sekä arvovallan vahingoittamisen estäminen voi tarkoittaa erilaisia toimenpiteitä, joiden oikeudelliseen tulkintaan vaikuttavat ainakin edustuston omat näkemykset sisäasiainministeriön ohjeen kautta. PL 12 §:n sananvapauden sisältämän kuvaamisen rajoittamiseksi sekä myös kuvien poistamiseksi muodostuvat toimivaltuudet eivät ole tässäkään tapauksessa olleet täysin selviä.

Tapausta on mielenkiintoista reflektoida muihin kuvaamisen kieltämistä koskeviin ratkaisuihin. Vaikka kyseessä ovatkin diplomaattiset erioikeudet ja kansainväliseltä tasolta asti tuleva lainsäädännöllinen tausta, kuvaamisen aiheuttama loukkaus on objektiivisesti arvioituna ollut melko vähäinen, sillä se on kohdistunut pelkästään edustuston rakennuksen julkisivuun. Silti kuvaamisen kieltäminen on ratkaisun mukaan ollut oikeutettua. Jopa kuvien poistattamista ei ole juurikaan kyseenalaistettu. Kuitenkin monessa muussa tapauksessa edes kuvaamisen kieltämistä ei ole pidetty oikeutettuna, vaikka kuvaamisen aiheuttama loukkaus on ollut mielestäni huomattavasti olennaisempi.⁶⁴

5.5 Toimittajan suorittama kuvaaminen

Sananvapauden perustuslaillinen suoja kuuluu jokaiselle Suomessa oleskelevalle; se on siis lähtökohtaisesti jokaiselle samanarvoisesti kuuluva oikeus. Ihmisoikeussopimukset tuovat sananvapauden käytölle kuitenkin velvollisuuksia ja vastuuta, joihin voi vaikuttaa henkilön asema sekä vallitsevat olosuhteet. Nämä velvollisuudet ja vastuut on otettava huomioon, kun arvioidaan sananvapauden rajoittamisen välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta.⁶⁵

⁶³ Eml.

⁶⁴ Esim. ratkaisut EOAK/1944/2016 ja Dnro 1806/4/12

⁶⁵ Manninen 2011, 465-466

Sananvapauden käyttämisestä on muodostunut demokraattisessa yhteiskunnassa joukkotiedotusvälineiden erityinen tehtävä pelkän oikeuden sijasta⁶⁶. Tällä seikalla saattaa olla merkitystä tilanteessa, jossa poliisin tulisi esimerkiksi eristää onnettomuuspaikka ja olla päästämättä ketään ulkopuolista alueelle, mutta medialla olisi intressit uutisoida asiasta ja päästä kuvaamaan aluetta. Toimittajan suorittamaa kuvaamista voitaisiin lähtökohtaisesti pitää lähempänä sananvapauden ydinsisällön toteuttamista kuin yksityishenkilön suorittamaa kuvaamista. Entinen oikeusasiamies Petri Jääskeläinenkin totesi, että tiedotusvälineiden suorittamaan kuvaamiseen liittyvä sananvapauden käytön valvonta on järjestetty ensisijaisesti median itsesääntelyllä ja viime kädessä jälkikäteen rikos- ja vahingonkorvausoikeudellisin keinoin⁶⁷. Myös apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio totesi, että hänen käsityksensä mukaan tiedotusvälineiden toimintaan myös onnettomuustietojen välittämisessä tulisi suhtautua myönteisesti⁶⁸.

⁶⁶ Hoikka 2008, 1242-1246

⁶⁷ Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, 21.12.2011, Dnro 3149/4/10

⁶⁸ Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio, 29.9.2005, Dnro 442/4/04

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten laajat valtuudet poliisilla on puuttua kuvaamiseen, joka kohdistuu julkisilla paikoilla poliisin toimintaan sekä poliisin toimenpiteiden kohteena oleviin henkilöihin. Aloitin aiheen käsittelyn sananvapauden perusoikeudellisesta näkökulmasta ja voin todeta, että sananvapaus on vahvana perustuslaillisena oikeutena, joka turvaa demokraattisen yhteiskunnan vapaan viestinnän. Sen vahva asema tuottaa välillä ongelmia viranomaistoiminnan kanssa, sillä monissa tilanteissa viranomaisella on muita oikeushyviä suojattavana, jolloin intressit voivat joutua ristiriitoihin. Poliisin toiminnan kuvaaminen johtaa monesti sananvapauden ja yksityisyyden suojan välisiin kollisiotilanteisiin.

Kansallisessa lainsäädännössä on tehty selväksi, että perusoikeuksia ei saa rajoittaa yhtään enempää kuin on tarpeellista. Poliisin toimintaa määrittelevässä sääntelyssä on asetettu tarkat rajat perusoikeuksia rajoittavien toimivaltuuksien osalta. Poliisin tulee kunnioittaa ihmis- ja perusoikeuksia kaikessa toiminnassaan. Kollisiotilanteissa poliisin tulee valita toimenpiteistä ne, jotka rajoittavat kaikista vähiten kansalaisten oikeuksia. Mikä tärkeintä; toimenpiteisiin tulee löytyä aina toimivaltuudet vallitsevasta lainsäädännöstä.

Poliisin on pystyttävä toiminnassaan suojaamaan toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyttä ulkopuolisten katseilta ja yleensä tämä hoituu melko pienillä toimilla. Ensimmäisenä keinona poliisipartio voi siirtyä henkilöiden kanssa sellaiseen paikkaan, jossa toimenpiteet hoituvat ulkopuolisten katseilta suojassa.

Jos tämä ei ole mahdollista, on toimenpidevaihtoehdoista löydettävä jokin muu keino. Toimivaltuutta kieltää kuvaamista ei suoraan lainsäädännöstä ole johdettavissa, vaikka perusoikeudellisten kysymysten kautta tehdyn intressipunninnan tuloksena voitaisiinkin todeta, että kuvaamisen kieltäminen on lähtökohtaisesti perusoikeuden loukkauksena hyvin vähäinen, jos sen seurauksena pystytään suojaamaan toisen yksityiselämän suojan ydinaluetta.

Eristämistoimenpiteillä pystytään monessa tilanteessa suojaamaan sananvapauden kanssa ristiriidassa olevia oikeushyviä. Poliisimiehellä on oikeus PoL 2 luvun 8 §:n mukaisesti eristää paikka tai alue henkilön yksityisyyden suojaamiseksi. Vastaavanlainen toimivaltuus tulee rikostutkintaan liittyvissä tilanteissa tutkimuspaikan tai -kohteen eristämiseksi PKL 9

luvun 1 §:n mukaan. Jälkimmäisessä on kuitenkin muistettava, että kyse on pakkokeinosta ja se ei lähtökohtaisesti tule sovellettavaksi vähäisten tapausten kohdalla.

Alueen eristäminen henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi on yleensä hyvä ja tehokas toimenpide, joka ei liioin loukkaa kansalaisten perusoikeuksia. Ongelmat liittyvätkin siihen, että eristämistoimenpiteet yhdellä poliisipartiolla voivat koitua joskus hyvin haastaviksi. Eristämisen tulisi myös rajoittaa mahdollisimman vähän alueen normaalia käyttöä eikä eristämisen tulisi ulottua suhteettoman pitkälle. Tästä voi seurata, että eristetyltä alueelta poistettu henkilö jatkaa kuvaamista eristyksen ulkopuolelta ja eristämisen ollessa suppea, esimerkiksi kaupungin keskusta-alueella, kuvaamisella saatetaan loukata edelleen henkilöiden yksityisyyttä kuvaamisen tapahtuessa tunnistusetaisyysdeltä.

Koska poliisin eristämisen alueen sisäpuolelle kohdistuvaa kuvaamista ei ainakaan tämän hetkisen vallitsevan tulkinnan mukaan voida lukea salakatseluksi, saattaa poliisilta loppua mahdollisuudet suojata tarkoituksenmukaisella tavalla henkilöiden yksityisyyttä. Ongelmallisuutta lisää ennestään esimerkiksi kuvauskoptereiden yleistynyt käyttö. Kuvauskoptereilla eristetyn alueen kuvaaminen onnistuu vaivatta ja laadukkaammissa malleissa kamerat ovat niin hyviä, että niillä voidaan päästä kaukaakin todella hyvään laatuun kuvamateriaalin osalta.

Lisäksi ongelmalliseksi voi koitua tilanne, jossa asianosainen, jota ei voida poistaa alueelta meneillään olevien toimenpiteiden vuoksi, kuvaa itse tilannetta. Jos kyseinen asianosainen kuvaa pelkästään esimerkiksi poliisipartiota, ei kuvaamisen kieltämiselle pitäisi sinänsä olla edes mitään tarvetta. Kuitenkin, jos kuvaaminen kohdistuu muihin henkilöihin tapahtumapaikalla, voi se provosoida voimakkaasti toisia henkilöitä. On kuitenkin pääteltävissä, että nyky-yhteiskunnassa tällaista julkista kuvaamista tulisi pystyä sietämään tiettyyn rajaan asti.

On tietenkin otettava huomioon myös kuvaamisvapauden positiivinen puoli julkisen vallan vahtijana. Poliisi käyttää julkista valtaa ja on tärkeää, että sen käyttöä valvotaan. Lisäksi poliisin on suhtauduttava myönteisesti joukkotiedotusvälineiden suorittamaan kuvaamiseen, sillä lähtökohtaisesti media käyttää sananvapautta sen ydinalueellaan. Poliisin on luotettava median itsesääntelyyn. Tämä luo samalla suurta vastuuta myös toimittajille itselleen.

PL 22 § velvoittaa poliisia julkisen vallan edustajana turvaamaan perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia. Tämä velvollisuus joutuu kuitenkin ristiriitaan, jos poliisille ei ole säädetty kaikissa tilanteissa riittäviä toimivaltuuksia esimerkiksi yksityiselämän suojaamiseksi; etenkin tilanteissa, missä odotukset yksityiselämän suojalle ovat erittäin korkeat. Tämän hetkiset toimivaltuudet eivät kaikissa tilanteissa mahdollista poliisia turvaamaan toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyttä.

7 POHDINTA

Perusoikeudellinen laintulkinta on haastavaa sen moniulotteisuutensa takia. AMK-opinnäytetasoisella tutkimuksella on melko hankalaa saada kovin syvällistä laintulkintaa aikaiseksi tämän laatuista tutkimusongelmasta. Onnistuin kuitenkin mielestäni hyvin valitsemaan oikeanlaista normitaustaa tulkinnan pohjalle ja noudattamaan oikeuslähteiden normatiivista järjestystä tulkinnassa.

Tutkielma keskittyi oikeuslähteiden välisten suhteiden systematisointiin ja pyrki tuomaan laillisuusvalvojien kannanottojen avulla esiin ristiriitaa kansallisen lainsäädännön ja yleisen perusoikeussäätelyn välillä. Tämä on onnistunut hyvin ja tutkielma eteni loogisesti perusoikeussäätelyn kautta rikos- ja poliisioikeudelliseen säätelyyn etenkin lain esitöiden avulla, sekä lopuksi laillisuusvalvojien ratkaisuihin ja näiden kaikkien pohjalta tehtyihin tulkintoihin.

Laillisuusvalvojien antamia kuvaamista koskevia ratkaisuja on jonkin verran, mutta monet ristiriitatilanteet nojaavat tulkinnassaan toistaiseksi näihin yksittäisiin tapauksiin. Lainsäädäntö perusoikeuksien kollisiotilanteiden varalta on tietyissä tilanteissa vielä hyvin monitulkintaista. Mielestäni lainsäätäjällä olisi pohtimisen paikka kuvaamisen vapauden ja yksityisyyden suojaamisen välisten ristiriitatilanteiden osalta. Etenkin rikostapauksien käsittely on lähes aina arkaluonteista yksittäisen kansalaisen näkökulmasta katsoen. Myös onnettomuuspaikoilla voi usein olla esillä hyvinkin graafisia asioita, eikä uhrin usein ole itse kykeneviä suojelemaan omaa yksityisyyttään ulkopuolisten kuvaamiselta. Poliisilla tulee olla mahdollisuudet suojata henkilöiden yksityisyyttä kaikista tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

On perusteltua, että toimivaltuudet yksityisyyden suojaamiseksi tai tutkinnan turvaamiseksi on säädetty nimenomaan eristämisen mahdollisuutena ja lähtökohtaisesti eristämistoimenpiteet soveltuvatkin parhaiten näihin turvaamistilanteisiin. On kuitenkin tilanteita, joissa eristämistä voidaan pitää ylimitoitettuna toimenpiteenä, mutta sivullisen suorittama kuvaaminen on silti muita oikeushyviä suuresti loukkaavaa. Vaikka kuvaamista suorittava henkilöä ei olisi mielekästä poistaa paikalta, kuvaamiseen tulisi pystyä puuttumaan. Lainsäätäjän tulisi mielestäni pohtia, voisiko poliisilla olla valtuudet puuttua kuvaamiseen sellaisissa tilanteissa, joissa suojattavana olisi toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyys.

Myös rangaistavan kuvaamisen rajoja tulisi harkita nykypäivän tarpeet huomioiden. Kuvaaminen on niin arkipäiväinen asia, että kansalaiset eivät aina tule ajatelleeksi, millaista kohdetta on soveliaista kuvata ja millaisissa tilanteissa kamerapuhelin olisi syytä jättää suosiolla taskuun. Lainsäätäjän tulisi harkita, onko onnettomuuspaikkojen kuvaaminen hyväksyttävää, sekä olisiko poliisin eristämisen alueen kuvaaminen sallittua. Lähtökohtana on kuitenkin, että poliisin eristämistoimenpiteillä suojataan sellaisia oikeushyviä, jotka menisivät intressivertailussa lähtökohtaisesti kuvaamisvapauden edelle.

Opinnäytetyöni oli pintaraapaisu tähän aiheeseen, sillä perusoikeudelliset kysymykset eivät koskaan ole yksiselitteisiä. Kuvaamisen vapauten liittyvissä ongelmakysymyksissä on vielä paljon tutkittavaa lainopillisesta näkökulmasta.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis 2006: Tulkinnan taito. Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Helsinki: WSOY.

Aarnio, Aulis 2011: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Andersson, Edward & Kalima, Kai & Viherkenttä, Timo & Vihervuori, Pekka 2007: In memoriam Kari S. Tikka 1944 11. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.

Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu 2012: Poliisilaki. Helsinki: Talentum.

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki. Luettavissa: https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf. Luettu: 3.1.2019.

Hoikka, Mikko 2008: Tiedotusvälineet ja sananvapaussuojan kohde. LM 7-8/2008. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Husa, Jaakko & Mutanen, Anu & Pohjolainen, Teuvo 2008: Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Husa, Jaakko & Pohjolainen, Teuvo 2014: Julkisen vallan oikeudelliset perusteet. Johdatus julkisoikeuteen. Helsinki: Talentum.

Manninen, Sami 2011: Sananvapaus ja julkisuus (PL 12 §). Sivut 459-491. Teoksessa Perusoikeudet. Helsinki: WSOYpro.

Miettinen, Tarmo (toim.) 2016: Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvostelusta. Kokoomateos. Edita Publishing Oy. Luettavissa: <https://www.edilex.fi/kirjat/16170.pdf>. Luettu: 3.1.2019.

Mäenpää, Olli 2016: Julkisuusperiaate. Helsinki: Talentum Pro.

Ojanen, Tuomas 2015: Perusoikeusjuridiikka. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Ruuska, Ilkka 2018: Valokuvaamisen vapaus – Sananvapauden ja yksityisyyden suojan tarkastelua 2010-luvun Suomessa. Lapin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Saraviita, Ilkka 2005: Suomalainen perusoikeusjärjestelmä. Helsinki: Talentum.

Viljanen, Veli-Pekka 2011: Perusoikeuksien rajoittaminen. Sivut 139–170. Teoksessa Perusoikeudet. Helsinki: WSOYpro.

Virallislähteet

HE 309/1993 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 22/1994 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle telekuuntelua ja -valvontaa sekä teknistä tarkkailua koskeväksi lainsäädännöksi

HE 57/1994 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 1/1998 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi.

HE 30/1998 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 184/1999 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi.

HE 222/2010 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi

HE 224/2010 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

PeVM 25/1994 vp — HE 309/1993 vp

PeVL 43/1998 vp — HE 30/1998 vp

Oikeustapaukset

Apulaisoikeusasiamies, 29.9.2005, Dnro 442/4/04
Poliisin kohdistamat toimenpiteet valokuvaajan kameraan

Apulaisoikeusasiamies, 10.3.2008, Dnro 3447/4/05
Valokuvaaminen terveyskeskuksen yleisissä tiloissa

Apulaisoikeusasiamies, 29.3.2011, Dnro 3674/4/09
Poliisin menettely kieltää suurlähetystön aidan kuvaaminen ei antanut aihetta arvosteluun

Apulaisoikeusasiamies, 28.5.2013, Dnro 1806/4/12
Poliisi kielsi kuvaamisen kadulla

Apulaisoikeusasiamies, 17.8.2017, EOAK/1944/2016
Poliisin menettely kuvaamisen kieltämisessä

Oikeusasiamies, 21.12.2011, Dnro 3149/4/10
Päätös korkeimman oikeuden odotustilojen kuvaamiskieltoa koskevaan kanteluun